

NYHETER

HÄLSA · PROSTATATEST

Bara var tredje valde att göra prostatatestet

PSA-test tas som ett blodprov och kan visa om det finns förändringar i prostata. Men ett förhöjt värde behöver inte vara farligt - fler undersökningar krävs.

FOTO: TT

■ Skåne var först i landet med att införa breda test för prostatacancer för män från 50 års ålder. Förra året, när testningen inleddes för män födda 1971, hittades tretton fall av farlig cancer - men bara var tredje hade nappat på erbjudandet.

Det visar den första rapporten om den organiserade testningen i Region Skåne. Att bortfallet skulle bli så stort i den första åldersgruppen som erbjuds PSA-test var helt väntat, enligt Thomas Jiborn, överläkare i urologi och chef för Prostatacancercentrum Skåne.

-Ju äldre man är, desto mer angelägen att kontrollera sig. 50-åringarna är fortfarande odödliga men de flesta kommer till insikt med åren och då blir man mer och mer intresserad, säger han.

Förväntat var också att man bland de cirka 3 000 skånska män som fyllde femtio år 2021 och verkligen tog det erbjudna PSA-testet bara upptäckte tretton fall av riktigt farlig prostatacancer som måste opereras.

Det är mindre än en procent av dem som tog testet. -Men det är precis så det

ska fungera, som en tratt. För den åldersgruppen är det en mycket liten andel som verkligen har en cancer som kräver behandling - men vi hittar dem tidigt. Det erbjudande som går ut är till PSA-testning, mätning av ett enzym i blodet som tyder på prostataförändringar. Förhöjda värden kan visa elakartade förändringar, men kan också vara helt ofarliga.

För att få fram de fall som verkligen behöver behandlas följer sedan undersökning med magnetkamera och eventuellt biopsi (vävnadsprov med nål) innan det för ett fåtal blir aktuellt med operation.

Så här blev resultatet för 2021: 9 124 skånska 50-åringar kallades till test, 3 101 tog sitt PSA-test. Av dem hade 100 förhöjda värden, och efter magnetkameraundersökning bedömdes 33 som misstänkt farliga. Efter biopsi konstaterades tretton fall av maligna prostatatumörerna som behövde opereras.

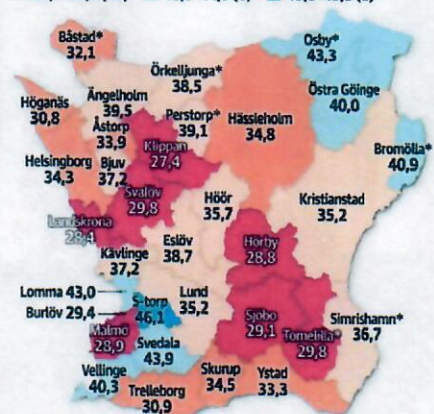
I år går erbjudandet till alla skånska män som fyller 50 (födda 1972) respektive fyller 56 (födda 1966), och redan där förväntas sig Thomas Jiborn både något större uppslutning och att man hittar lite fler maligna tumörer.

Så många har deltagit i ett PSA-test

■ Siffrorna gäller för 2021 och män födda 1971.

Procent som deltagit:

- 25,0-29,9 (8 kommuner)
- 30,0-34,9 (8)
- 35,0-39,9 (10)
- 40,0-44,9 (6)
- 45,0-49,9 (1)



*Färre än 100 män har fått erbjudandet i kommunen.

Källa: Region Skåne

GRAFIK: KRISTER CRONQVIST

Att Skåne skulle inleda bred testning för prostatacancer, den vanligaste cancerformen bland män, beslutade Region Skåne 2018. Men programmet har blivit försenat av coronapandemin - och uttrullningen till högre åldersgrupper måste göras stegvis eftersom det finns svåra flaskhalsar i vården. Undersökning med magnetkamera, som

kan sälla bort ofarliga prostataförändringar, är den främsta.

-Det är ett jätteproblem. Vi kan inte å ena sidan skicka ut information om möjligheten att ta PSA-test och sedan, om någon har förhöjda värden, sakna möjlighet att utreda det, säger Thomas Jiborn.

-Man har högre PSA-värde ju äldre man blir. Så

fler kommer att behöva gå vidare till magnetkameraundersökning när vi börjar kalla 62- och senare 68-åringar.

Skåne var tillsammans med Västra Götalandsregionen först i landet att inleda organiserad testning för prostatacancer. Fullt utbyggd är tanken att det ska bli lika omfattande som förebyggande mammografi-screening för bröstcancer och i Skåne skulle då ungefär 190 000 män i åldersgrupperna 50-74 år omfattas.

Om risken för att utveckla farliga tumörer ökar med åldern, varför börjar man den breda testningen med de yngsta åldersgrupperna?

-Poängen med ett screeningprogram är att hitta cancerförändringar så tidigt som möjligt. Om tio år - då dagens 50-åringar är 60 - har vi redan sålat fram många som kanske hade kommit då med spridd cancer, säger Thomas Jiborn.

Bred testning är en långtidsatsning, betonar han. I sjukvården fungerar det som vanligt.

-Om man har symptom, eller ärftlighet för prostatacancer, ska man självklart vända sig till sin vårdcentral och finns det väl-

grundad misstanke så går man in i standardiserade vårdförlopp - dem hittar vi i alla fall.

Thomas Jiborn hoppas att den breda testningen så småningom ska leda till att det blir naturligt att tacka ja till erbjudandet om PSA-test, även bland de yngre åldersgrupperna.

-Skulle man tacka nej i den första omgången, så får man automatiskt en kallelse efter två år och sedan regelbundet, understryker han.

TEXT: KARIN ZILLÉN
Foto: Jiborn
sydsvenskan.se



FAKTA

HPV-test för miljoner i papperskorgen

■ Hittills har HPV-test för 2,8 miljoner kronor kastats i papperskorgen efter att Region Skåne för ett år sedan började skicka hem testkit till skånska kvinnor. 60 procent av de hemskickade testen har inte använts - ändå ses den nya testmodellen som en framgång inom regionen.

"Vi har nått fler kvinnor än tidigare och fler som faktiskt gjort testen", säger enhetschef Jessica Birgander till SVT Nyheter Skåne. TT